

Stedennetwerk
G40

**STEDEN MAKEN HET
VERSCHIL!**

**Kernboodschappen uit de
Strategische Agenda 2019 - 2022
van de G40**

Inleiding

In september 2019 stelde het algemeen bestuur van de G40 de [Strategische Agenda G40 2019-2022](#) en daarmee de missie voor de komende jaren vast. In die agenda staat in hoofdlijnen wat nodig is om onze steden de krachtige motor te laten zijn en blijven die zo belangrijk is voor de economie, het welzijn van de inwoners en daarmee voor Nederland als geheel. Met het oog op de Tweede Kamerverkiezingen in 2021, zijn in dit document de doelen uit de agenda concreet gemaakt. Daarmee is voor iedereen helder waarop wij als steden aanspreekbaar zijn en waarop wij – op onze beurt - het Rijk zullen aanspreken.

In 2020 zijn we geconfronteerd met de coronacrisis. Deze heeft een grote invloed op onze samenleving en laat diepe sporen na. Wij realiseren ons terdege dat deze ook een effect hebben op de bestuurlijke en financiële inspanningen die wij in dit stuk aanbieden en vragen. Het maakt onze boodschappen niet minder waar, maar wij bezien ze in een context waarin enkele fundamentele vragen aan de orde zijn over:

- de gevolgen voor de economie;
- wat straks sociaal-maatschappelijk het nieuwe normaal is;
- de effecten voor de zorg
- de staat van de gemeentefinanciën

Dat tempo en uitvoering van de door ons voorgestelde punten een gevolg zullen ondervinden is evident. Gelukkig dat onze samenleving laat zien dat ook in zware tijden op elkaar gerekend kan worden. Dat vinden wij hoopvol! Alle moeite wordt gedaan om als samenleving te kunnen blijven functioneren en straks weer op eigen kracht verder te kunnen. Deze samen-de-schouder-eronder-mentaliteit zien we graag terug in de relatie tussen de steden en het Rijk.

We hebben onze missie vertaald in drie kernboodschappen:

- ***Schouder aan schouder voor goed bestuur***
Voor de grote opgaven omtrent klimaat, zorg, werkgelegenheid, wonen en andere belangrijke thema's, kan het Rijk een beroep doen op onze steden. Als volwaardig partner van het Rijk, hebben de steden de bestuurlijke en financiële mogelijkheden om daar waar nodig te investeren in stad en regio. Het Rijk onthoudt zich van eenzijdige interventies bij gedecentraliseerde taken en zorgt voor financiële verhoudingen die zorgen voor stabiliteit in de gemeentebegroting.
- ***Iedereen telt en doet mee***
Het zijn onze inwoners (inclusief de kinderen) die de steden van de toekomst maken. Zij kunnen zich daarin ontwikkelen, in hun eigen bestaan voorzien en voor zichzelf zorgen. Zo kunnen ze onze economie vitaal houden. Voor wie dat niet (helemaal) zelf lukt, hebben we een zorgstelsel dat ons in staat stelt deze inwoners echt te helpen. Op weg naar werk, uit de schulden of met goede zorg en ondersteuning.
- ***De stad duurzaam, leefbaar, veilig en betaalbaar***
De steden en wijken van de toekomst bieden voor iedereen een plek om te wonen en gezond te leven. Ze hebben voldoende betaalbare woningen en zijn bereikbaar

en veilig. Bovendien leveren onze steden een belangrijke bijdrage aan het klimaatakkoord door hun duurzaam gebouwde omgevingen, gasloze wijken en door het gebruik van duurzaam opgewekte warmte.

Het mag duidelijk zijn dat de drie boodschappen verband houden met elkaar. Sterker nog, ze kunnen niet zonder elkaar én kunnen elkaar versterken. Zo kunnen *'Iedereen telt en doet mee'* en *'De stad duurzaam, leefbaar, veilig en betaalbaar'* alleen gerealiseerd worden wanneer het Rijk zich daadwerkelijk de partner toont zoals wij dat voor ogen hebben. *'Schouder aan schouder voor goed bestuur'* is daarom een wezenlijke onderlegger voor de andere twee. Zie het als het cement voor een stevig geheel.

In dit document worden de drie boodschappen verder uitgewerkt.

Schouder aan schouder voor goed bestuur

Onze steden zijn de motoren van onze samenleving. Motoren die goed onderhouden moeten worden en voldoende brandstof moeten hebben om vooruit te komen en op snelheid te blijven. Dit vraagt om investeren in mens en economie, woon- en leefomgeving, infrastructuur en voorzieningen.

De investeringen die we doen betalen zich uit in krachtige steden en sterke regio's, zoals we de afgelopen decennia hebben kunnen zien. De stedelijke regio's kunnen daarmee het hoofd bieden aan de grote opgaven waar Nederland voor staat, zoals de energietransitie, beschikbaarheid van arbeid, woningbouw en duurzame zorg. Die ambitie en onze uitvoeringskracht, zijn ons aanbod aan het Rijk.

De coronacrisis laat zien dat Rijk en gemeenten eensgezind zijn opgetreden en in partnerschap op zeer korte termijn de nodige maatregelen hebben genomen. Laten we dat volwaardig partnerschap voortzetten door onze steden de bestuurlijke en financiële ruimte te geven die nodig is om onze taken uit te kunnen voeren en de benodigde investeringen te kunnen doen. Voor volwaardig partnerschap zijn voor ons de volgende zaken van doorslaggevend belang:

- het vormen van krachtige en congruente stedelijke regio's en het waarderen van de centrale functie die een stad in de regio heeft. Laat ieder doen waar hij goed in is, differentieer in taken en zorg ervoor dat steden op maat en democratisch geëigtimeerd afspraken kunnen maken in en met de regio;
- voldoende handvatten om aan het stuur te kunnen zitten en 'zonder morren' voldoen aan artikel 2 van de Financiële verhoudingswet: 'boter-bij-de-vis' en in principe met terugwerkende kracht;
- bij decentralisaties doet het Rijk daadwerkelijk een stap terug en onthoudt zich van het plegen van eenzijdige interventies. Een wet op de decentrale overheden kan hiervoor een instrument zijn;
- een financiële verhouding die voorziet in stabiliteit van de gemeentebegroting en meer mogelijkheden voor eigen inkomsten zoals een groter lokaal belastinggebied;
- het per direct stopzetten en terugdraaien van de oneigenlijke 'strafpost' van de opschalingskorting/apparaatskosten.

Wij geloven in samenwerken op basis van vertrouwen. Tegelijkertijd maken wij ons grote zorgen over de scheefgroei van de financiële positie van onze steden ten opzichte van het Rijk. Zo moesten wij in tijden van voorspoed bezuinigen en hebben wij last van de voortdurende neiging om te willen (blijven) sturen vanuit 'Den Haag'. Dit tijden willen we graag keren en er samen met het Rijk de schouders onder zetten. Op voorwaarde dat we daarover harde afspraken kunnen maken met afdwingbare omgangsvormen.

Iedereen telt en doet mee

Werk maken van talent

Waarom is dit van belang?

Steden hebben een rol als motor van de economie. In stedelijke regio's met een langdurig vastgehouden samenhangend beleid lukt dit beter dan in andere steden. In succesvolle regio's is het beleid vooral gericht op factoren die van belang zijn voor groei en innovatie en op het creëren van aantrekkelijke plekken om te wonen en te werken. Dit blijkt onder andere uit *Stedelijke regio's als motoren van economische groei* van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL).

De rol als motor van de economie kunnen we alleen vervullen wanneer de arbeidsmarkt goed functioneert. In veel bedrijven en in bijvoorbeeld de sectoren zorg en onderwijs, is een tekort aan personeel echter vaak de bottleneck. De samenleving verandert, vooral op het gebied van technologie, digitalisering en verduurzaming. Dit vraagt nieuwe competenties en expertises, waardoor een groep mensen de aansluiting op de arbeidsmarkt mist. Enerzijds omdat sommigen de vaardigheden missen om makkelijk een plek te kunnen vinden en anderzijds omdat sommige werknemers zich onvoldoende ontwikkelen om bij te kunnen blijven in die veranderende samenleving.

Door (meer) te investeren in talenten van mensen, kunnen onze steden de arbeidsmarkt beter laten functioneren. Het investeren in talenten van mensen komt ook hun sociale weerbaarheid ten goede. Dát is maatwerk. De huidige regelingen van het Rijk sluiten onvoldoende aan bij veel van onze inwoners én bij de opgave die we hebben.

Wat willen we?

- Een regionaal economisch beleid waarin nationale en regionale agenda's op elkaar zijn afgestemd en elkaar versterken, zoals geadviseerd door het PBL. Beleid dat zich richt op het versterken van de economische structuur, met de opgaven energietransitie, voedseltransitie, transitie naar een circulaire economie en klimaatadaptatie, en op menselijk kapitaal, woon- en leefomgevingsbeleid en op de infrastructuur. Hiermee kunnen steden hun rol als motor van de economie beter vervullen.
- Onze inwoners zoveel mogelijk aan het werk helpen en houden, ook de inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt. Dit doen we door maatwerk te leveren aan werkzoekenden, werkenden en werkgevers. De steden zetten alles op alles om jongvolwassenen, stuk voor stuk en op hun eigen manier en tempo, te ondersteunen. Natuurlijk houden we daarbij rekening met de capaciteiten van mensen die een intensieve en integrale aanpak nodig hebben, zoals nieuwkomers en kwetsbare jongeren.
- Meer aandacht voor de inzet van competenties en vaardigheden van onze inwoners (Human Capital). Om duurzaam inzetbaar te kunnen blijven in onze economie, moet het voor onze inwoners gewoner en makkelijker worden zich te blijven ontwikkelen. We werken samen met de Sociaal-Economische Raad (SER) om mogelijkheden en knelpunten hiervan in kaart te brengen.

- Een toekomstbestendig arbeidsmarktbeleid. We onderschrijven de aanbevelingen van de commissie Regulering van Werk (commissie Borstlap) voor aanpassingen van het arbeidsmarktbeleid van harte. We werken graag samen met de betrokken stakeholders aan de uitwerking van deze adviezen, met als doel dat alle (potentiële) werkenden duurzaam actief worden en blijven op de arbeidsmarkt.

Wat is hiervoor nodig?

- Steden formuleren met de regio een gezamenlijke strategie en sluiten allianties tussen publieke en private partijen én met Rijk en provincies. In het nationaal beleid komt meer ruimte om in te spelen op de specifieke opgaven van steden en regio's.
- Zet in de arbeidsmarkt de opgave van de arbeidsmarktregio centraal en geef steden in die regio's voldoende ruimte en middelen om afspraken-op-maat te maken met onze inwoners, werkgevers en onderwijsinstellingen. Voor nieuwkomers betekent dit bijvoorbeeld dat er voldoende werkervaringsplaatsen en stageplekken moeten zijn en ook voor inwoners met een taalachterstand vraagt dit voldoende werkplekken. Voor werkgevers betekent dit dat zij voldoende handvatten moeten hebben om inwoners met een taal- en of cultuurachterstand te begeleiden om vraag en aanbod beter op elkaar te laten aansluiten.
- Maak voor de intensieve aanpak van jongeren een vierjarenplanning van de betrokken ministeries om knelpunten in de ondersteuning naar werk op te lossen, inclusief advies van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR), de Onderwijsraad en de SER. Daarnaast moeten leeftijdsgrenzen in de betrokken wetgeving gelijkgetrokken worden.
- Randvoorwaarden voor een arbeidsmarkt die inspeelt op nieuwe economische ontwikkelingen en waarin 'een leven lang ontwikkelen' de norm is. Met daarin nieuwe prikkels van het Ministerie van OCW voor de onderwijsinstellingen en een betere samenwerking tussen departementen op het gebied van Human Capital (uitbouwen samenwerking Techniepact). Invulling geven aan de adviezen van de commissie Borstlap op het gebied van wendbaarheid en een leven lang ontwikkelen.
- Voortzetting van MKB-agenda en Retailagenda met extra inspanningen voor Human Capital.
- Een extra financiële stimulans voor intersectorale mobiliteit. De huidige budgetten voor mobiliteit zijn per sector georganiseerd, terwijl intersectorale mobiliteit nodig is om mensen aan het werk te houden.
- Een extra financiële stimulans voor de inburgeringsopgave, met het kostenonderzoek dat door AEF is uitgevoerd als minimale ondergrens.

Preventie & De juiste zorg op de juiste plek

Waarom is dit van belang?

Het is de hoogste tijd de omslag te maken van gezondheidszorg naar zorg voor gezondheid. De huidige focus op individuele ondersteunings- en zorgtrajecten is namelijk niet langer houdbaar. Niet in de laatste plaats vanwege de vergrijzing die de komende jaren ook nog eens verdubbelt, de extramuralisering en toename van ondersteuning en zorg dichtbij het eigen netwerk. We willen de zorg verbeteren en daarnaast betaalbaar houden voor de toekomst. Daarvoor is een vroegtijdige en brede inzet op welzijn en gezondheid noodzakelijk, zodat zorg en ondersteuning

terechtkomen daar waar dat het hardst nodig is: bij kwetsbare inwoners zonder netwerk of de middelen om die zorg zelf te organiseren.

Van gezondheidszorg naar zorg voor gezondheid betekent, dat een positieve prikkel nodig is om te investeren in die gezondheid. Dat is niet vanzelfsprekend, omdat kosten van preventieve activiteiten vaak in het ene domein vallen en de baten ervan in een ander. Maar, het is wel noodzakelijk voor gemeenten, zorgkantoren, zorgverzekeraars en woningbouwcorporaties om elkaar lokaal en in de regio makkelijk te kunnen vinden voor zowel de inhoudelijke als de financiële samenwerking. Het Rijk onderzoekt nu hoe zorgkantoren meer bewegingsruimte kunnen krijgen. Bewegingsruimte om te investeren in niet-cliëntgebonden activiteiten om daarmee ook meer samenwerking in de regio mogelijk te maken. Uiteraard binnen de financiële kaders. Dit onderzoek gebeurt ook in samenhang met de verkenning naar betere financiële prikkels bij gemeenten voor een goede invulling aan wettelijke verantwoordelijkheden. We pleiten ervoor dat ook de zorgverzekeraars hier in mee worden genomen.

De samenwerkingsagenda tussen verzekeraars en gemeenten biedt al mooie perspectieven. De genoemde omslag kan alleen succesvol ingevoerd worden vanuit een gezamenlijke inspanning van gemeenten, verzekeraars en het Rijk.

Wat willen we?

- Goede en betaalbare zorg voor wie dat echt nodig heeft, nu en in de toekomst.
- Een omslag in denken, doen en financiering van gezondheidszorg naar zorg voor gezondheid.

Wat is hiervoor nodig?

- Wijziging in sturing en bekostiging. Kosten 'aan de voorkant' (gemaakt door gemeenten) zorgen voor baten 'aan de achterkant' (bij zorgverzekeraars en zorgkantoren). Zie ook het rapport van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) 'Wat als zorg wegvalt'.
- Een financieringssystematiek die echt bijdraagt aan de bedoeling van 'de Juiste Zorg op de Juiste Plek': zorg en ondersteuning dichtbij mensen om wie het gaat organiseren en voorkomen dat mensen duurdere zorg ontvangen dan nodig is.
- Decentralisatie moet ook echt decentralisatie zijn. Eenzijdig opgelegde eisen van het Rijk met inhoudelijke en/of financiële consequenties, helpen niet. Als er landelijk een recht wordt uitgedeeld, zoals het abonnementstarief in de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), moet je als gemeenten de extra kosten daarvan kunnen declareren.
- Geef gemeenten een gelijke rol en positie als zorgkantoren en zorgverzekeraars om samen te werken aan een regionale visie op collectieve gezondheid.
- Geef ruimte in het wettelijk kader van de zorgverzekeraar (zorgverzekeringwet, Zvw) en zorgkantoren (Wet langdurige zorg, Wlz) om in te zetten op de maatschappelijk laagst mogelijke kosten en 'shared savings'.
- Ondersteun de ontwikkeling van publiek-private regionale fondsen.
- Stel woningbouwcorporaties in staat te investeren in leefbaarheid en maatschappelijk vastgoed.
- Neem gezondheidbevorderende activiteiten die door zorgverzekeraars vergoed worden, op in het basispakket. Bijvoorbeeld beweegprogramma's en mantelzorgondersteuning.

- Een maatschappelijke dialoog over de omslag die nodig is van gezondheidszorg naar zorg voor gezondheid.

Wmo inzetten voor kwetsbare bewoners

Waarom is dit van belang?

Vanuit de Wmo heeft de gemeente de taak om ondersteuning te bieden aan kwetsbare inwoners. Diverse rijksmaatregelen, waaronder het abonnementstarief, minder mogelijkheden voor het heffen van eigen bijdragen en de invoering van de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) 'Reële prijzen', zetten die taak zwaar onder druk. Daarnaast is er jurisprudentie die de ruimte van gemeenten nog verder inperkt. Financiële compensatie vindt niet of nauwelijks plaats. De rek is er dan ook uit bij gemeenten. Daarnaast zijn het niet altijd de meest hulpbehoevenden die voordeel hebben van de Wmo, waar de echt kwetsbare inwoners vervolgens de dupe van zijn.

Wat willen we?

- Uitvoering van de Wmo conform het uitgangspunt van de decentralisatie in 2015: 'de sterkste schouders dragen de zwaarste lasten'.
- Meer sturingsmogelijkheden om inwoners die zelf hun ondersteuning kunnen regelen, geen aanspraak te laten maken op de Wmo.

Wat is hiervoor nodig?

- Heroverweging van het abonnementstarief, aangezien nu ook inwoners die hun ondersteuning zelf kunnen regelen en betalen, toegang krijgen tot ondersteuning vanuit de schaarse middelen van de Wmo.
- Aanpassing van de eerder door het kabinet genomen maatregel, namelijk dat gehuwden die nog niet de AOW-leeftijd hebben bereikt, helemaal geen eigen bijdrage betalen (ongeacht hun inkomen). Dit leidt namelijk tot rechtsongelijkheid tussen gebruikers van de Wmo.
- Financiële compensatie voor de invoering van de AMvB 'Reële prijzen'. Deze maatregel leidt er – samen met de vergrijzing en de personeelsschaarste in de zorgsector – toe, dat de tarieven voor Wmo-ondersteuning stijgen, terwijl het Wmo-budget en het accres van het Gemeentefonds hiermee geen gelijke tred houden.
- Jurisprudentie die ruimte biedt voor transformatie en vernieuwing in de Wmo. Uitspraken omtrent resultaatgericht indiceren en normenkaders en het verbod om indicaties aan te passen in verband met gemeentelijke beleidswijzigingen, bieden bijvoorbeeld deze ruimte nu niet.

Perspectief voor mensen met problematische schulden

Waarom is dit van belang?

Mensen met problemen op het gebied van bijvoorbeeld inkomen, gezondheid, veiligheid en/of participatie, hebben vaak ook schulden. Schulden die er meestal voor zorgen dat ze geen ruimte hebben of voelen om andere problemen aan te pakken. Met andere woorden, schuld is een dominante en belemmerende factor. Stress door

deurwaarders, dreigbrieven en simpelweg niet genoeg geld hebben voor boodschappen, zorgen voor slaapproblemen en voor verminderde verstandelijke vermogens. Daarom is een effectieve schuldhulpverlening essentieel voor de aanpak van armoede in de breedste zin van het woord. Het goede nieuws is dat we dit voor een deel zelf in de hand hebben. Belemmerende regelgeving willen we daarom zo snel mogelijk opheffen. Wanneer schuldhulpverlening eenmaal goed op gang is, hebben gemeenten de mogelijkheid om samen met de betrokkene(n) ook de andere problemen aan te pakken. Op deze manier wordt het totale ondersteuningstraject uiteindelijk veel korter en daardoor ook veel goedkoper.

Wat willen we?

- Regelgeving opheffen die effectieve schuldhulpverlening belemmert.

Wat is hiervoor nodig?

- Aanpassing van de Participatiewet (art. 60c t.a.v. minnelijke schuldregeling). Deze staat namelijk niet toe dat gemeenten meewerken aan minnelijke schuldregelingen van fraudevorderingen en aan het kwijtschelden van gemeentelijke vorderingen.
- Herziening van het Nederlands incassosysteem waarin het niet kunnen betalen van een schuld automatisch leidt tot een hogere schuld. Dit geldt ook voor het boetesysteem van het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB) waarin boetes veel te snel oplopen.
- Herziening van het toeslagensysteem van de Belastingdienst, zodat iedereen zo snel mogelijk krijgt waar hij recht op heeft. En zodat naheffingen en onnodige boetes zoveel mogelijk voorkomen kunnen worden.

Participatiewet: zoveel mogelijk mensen aan het werk

Waarom is dit van belang?

De G40-steden willen zo veel mogelijk mensen die nu aan de kant staan, duurzaam aan het werk helpen. De groep die ondersteuning krijgt is divers en ook de structuur van de arbeidsmarkt vertoont sterke regionale verschillen. Zo verschilt vraag en aanbod, waardoor veel steden hun eigen specifieke opgave hebben. Gemeenten zijn vrij in hun keuzes, maar wettelijke en financiële kaders zijn vaak richtinggevend. G40-gemeenten voeren de opgave van de Participatiewet graag uit, maar worden hierin op sommige punten belemmerd.

Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) heeft in 2019 de Participatiewet geëvalueerd en geconcludeerd dat er ruimte is voor verbetering. De belangrijkste constatering is dat slechts voor een enkele doelgroep de kans op een baan is vergroot. Voor de meeste doelgroepen is dit dus nog niet waargemaakt, waardoor (nog) niet is voldaan aan de belofte van de Participatiewet.

Daarnaast is het Participatiebudget vanaf 2010 gedaald van €4.500 naar €1.500 per uitkeringsgerechtigde. Hiermee is de Participatiewet verworden tot een wet die voornamelijk voorziet in inkomsten. Ter illustratie: er gaan forse bedragen naar het verstrekken van uitkeringen, terwijl er de afgelopen jaren meer dan een miljard euro bezuinigd is op middelen voor re-integratie.

Wat willen we?

- De belofte van de Participatiewet inlossen de komende jaren. Daarvoor is één regeling voor de 'onderkant' van de arbeidsmarkt nodig, waarin alle doelgroepen worden ondersteund en bereikt. Daarnaast is ook meer geld voor begeleiding nodig.
- Zoveel mogelijk mensen begeleiden naar een passende plek. De bezuiniging op de middelen voor begeleiding betekent echter dat gemeenten nog maar een derde deel van de uitkeringsgerechtigden kunnen ondersteunen. Met als gevolg dat de verschillende doelgroepen binnen de Participatiewet nu met elkaar moeten concurreren om ondersteuning.
- Gemeenten die zelf meer kunnen investeren in het begeleiden van mensen. Deze ruimte ontbreekt momenteel door de grote tekorten in het sociaal domein. Wanneer gemeenten hier meer in kunnen investeren, betaalt zich dat terug in minder uitkeringskosten en een minder beroep op zorg.

Wat is hiervoor nodig?

- Werken moet altijd lonen. Neem de hobbels en schotten tussen regelingen weg en geef gemeenten ruimte voor maatwerk en regie.
- Investeer meer in begeleiding.
- Zet in op financiering die niet conjunctuurafhankelijk is. Op die manier kunnen we ook in economisch mindere tijden investeren in onze inwoners.
- Zorg voor een betere samenhang tussen onderwijs en de arbeidsmarkt en voor een sterke positie van de arbeidsmarktregio

Sociaal ondernemerschap

Waarom is dit van belang?

Sociaal ondernemerschap biedt mogelijkheden om maatschappelijke opgaven op een ondernemende – en vernieuwende – manier aan te pakken. Denk daarbij bijvoorbeeld aan werk voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, de circulaire economie en de leefbaarheid van steden. De OECD (*Organisation for Economic Cooperation and Development*) heeft in januari 2019 advies uitgebracht over sociaal ondernemerschap in Nederland. De G40 heeft hieraan een bijdrage geleverd. Op dit moment wordt sociaal ondernemerschap ondersteund door veel van onze G40-steden, door de G4-steden en door sommige provincies. Het Rijk doet dat (nog) niet.

Wat willen we?

- Uitvoering geven aan het advies dat door de OECD is uitgebracht. Belangrijk daarbij is dat in Nederland niet alles opnieuw hoeft te worden opgezet. We willen in overleg met het werkveld bespreken hoe het advies van de OECD op maat voor de Nederlandse situatie kan worden toegepast. Belangrijke OECD-adviezen waar wat ons betreft gevolg aan moet worden gegeven:
 - ✓ maak regelingen en faciliteiten voor ondernemers zichtbaarder en toegankelijker voor sociaal ondernemers;

- ✓ organiseer een landelijk kennispunt/aanjaag/coördinatie/netwerkcentrum; met website en programma ('versnellingshuis')
- ✓ zet hiervoor Europese subsidie in.

Wat is hiervoor nodig?

- Een standpunt van het Rijk over het stimuleren van sociaal ondernemerschap. Dit met inzet van (Europese) middelen en in afstemming met de G40-steden. Hiermee kunnen we als gezamenlijke overheden het sociaal ondernemerschap beter faciliteren. En daarmee dus ook de zo gewenste ondernemende oplossingen voor maatschappelijke opgaven.

De stad duurzaam, leefbaar, veilig en betaalbaar

Betaalbaar wonen in leefbare wijken

Waarom is dit van belang?

Onze steden hebben een grote aantrekkingskracht; mensen willen zich er graag vestigen en inwonersaantallen nemen toe. Om aan de woningvraag te voldoen, transformeren steden verouderde bedrijvenlocaties naar nieuwe toekomstbestendige woonwijken. Daarnaast zijn in veel bestaande wijken de leefbaarheid en de veiligheid de afgelopen jaren verbeterd. Maar we zien ook een toenemende tweedeling. Zo zijn woningen voor starters en middeninkomens onbetaalbaar geworden en is er sprake van lange wachtlijsten voor een sociale huurwoning. Deze 'crisis' op de woningmarkt heeft een ontwrichtende werking; wonen in de stad wordt steeds meer voor de 'happy few', terwijl jonge volwassenen het stichten van een gezin uitstellen. Daarnaast is het aantal daklozen in tien jaar tijd verdubbeld.

Bovendien gaan in onze kwetsbaarste wijken –tegen de landelijke trend in - de leefbaarheid en de veiligheid achteruit. Door strenge regels voor woningcorporaties, de ambulantisering en de tekorten in het sociaal domein, komen onze kwetsbaarste inwoners steeds meer bij elkaar in deze wijken te wonen, is de woningvoorraad er van slechtere kwaliteit en nemen overlast en onveiligheid toe. Dit laatste hangt sterk samen met 'ondermijning'. Gezien de maatschappelijke impact hiervan, hebben we het thema ondermijning apart benoemd (*zie het kopje: Aanpak ondermijning: Focus op de integrale wijkaanpak*).

We werken er samen keihard aan om die tweedeling te verminderen. Helaas is door rijksbeleid onze bewegingsruimte op het gebied van wonen, zorg en leefbaarheid te veel beperkt om deze problemen op te lossen. Meer instrumenten, middelen en samenwerking met het Rijk zijn nodig. Alleen dan kunnen we ervoor zorgen dat de stad toegankelijk blijft voor alle lagen van de bevolking, dat iedereen een dak boven zijn hoofd heeft en dat al onze wijken leefbaar en veilig zijn.

Wat willen we?

- Zo snel mogelijk voldoende betaalbare woningen realiseren (sociale huur, koop t/m NHG-grens en middenhuur).
- Stadsvernieuwing 3.0: een structurele samenwerking en financiering voor de wijkaanpak in steden waarbij de integrale aanpak van verduurzaming, investeringen in leefomgevingskwaliteit en in kansen voor mensen, samengaan.

Wat is hiervoor nodig?

- Een snel en breed toegankelijke impulsregeling woningbouw. En - bij grote vraag - meer impulsbudget en een langere looptijd.
- Duurzame oplossingen voor de stikstofproblematiek. Woningbouw is nauwelijks een veroorzaker van deze problematiek, maar wordt er wel zeer zwaar door getroffen.
- Meer financiële en regelruimte voor de kerntaken van de corporaties. Daarmee doelen we onder andere op woningbouw in het sociale huur- en middensegment

en op de leefbaarheid. Meer ruimte voor de corporaties wordt mogelijk door de afschaffing van de verhuurderheffing, door vrijstelling van de ATAD (de anti-belastingontwijkingsrichtlijn), door verruiming van de regels voor bouwen in het middensegment, passend toewijzen en leefbaarheidsinzet.

- Structurele aandacht en financiering voor de wijkaanpak in onze steden, met een goede interdepartementale afstemming en een stimulerende en faciliterende rol van de Rijksoverheid door belangrijke sectoren en partijen zoals onderwijs, politie, woningcorporaties en zorgverzekeraars, in staat te stellen - en zo nodig aan te moedigen - om lokaal samen te werken.
- Toereikend onderwijshuisvestingsbudget dat brede wijkscholen en verduurzaming van schoolgebouwen mogelijk maakt.

Aanpak van ondermijning: focus op de integrale wijkaanpak

Waarom is dit van belang?

Ondermijning zit stevig geworteld in sommige wijken van onze steden; het gevaar van ondermijning wordt steeds groter. Zo zetten jongeren op een steeds jongere leeftijd hun eerste stappen in de wereld van de drugshandel en criminaliteit, waarbij geweld niet wordt geschuwd. Malafide ondernemers zorgen voor een verloederd straatbeeld en een oneerlijke concurrentiepositie ten opzichte van bonafide en ondernemers. Door criminele investeringen en witwaspraktijken raken onder- en bovenwereld steeds meer met elkaar verweven. Met overlast en onveiligheid - die zich vaak in een beperkt aantal specifieke wijken in onze steden concentreert – als gevolg. En dat terwijl overlast en onveiligheid juist in belangrijke mate bepalen hoe de leefbaarheid zich ontwikkelt.

De gevolgen van ondermijning zijn de afgelopen jaren dan ook steeds zichtbaarder geworden. Steeds meer wijken krijgen te maken met een hardnekkige ondermijnende structuur met weinig sociale controle en waarbij men zich makkelijk kan onttrekken aan het overheidstoezicht. Deze structuur vormt een voedingsbodem voor ondermijnende activiteiten. Bewoners van deze wijken hebben daar last van. Ze voelen zich onveilig en lopen een groter risico slachtoffer te worden van of betrokken te raken bij ondermijnende criminaliteit. Recent zien we dat zelfs al bij jonge tieners. Deze negatieve spiraal moeten we doorbreken; het is zaak de ondermijning in de wijken effectief te bestrijden.

Voor zo'n effectieve aanpak zien we dat repressie hand in hand moet gaan met preventie. Namelijk het bieden van perspectief, het adequaat bieden van hulp en zorg, goede scholing en het begeleiden naar werk (zie ook onze boodschap 'Werk maken van talent' en 'betaalbaar wonen in leefbare wijken'), een goede woon- en leefomgeving en het herwinnen van het vertrouwen door de overheid. Kortom, we moeten ervoor zorgen dat criminaliteit niet loont. Betrokkenheid van (private) partners is hierbij van groot belang. Met een publiek-private samenwerking moet en kan de maatschappelijke weerbaarheid worden vergroot en kunnen we ondermijning het hoofd bieden. Dergelijke wijkaanpakken je je dan ook in steeds meer steden ontstaan. Vanzelfsprekend zijn we op zoek naar een duurzaam effect van deze aanpak. Dat vergt een jarenlange investering. En maakt structurele financiering vanuit het Rijk noodzakelijk.

Tot slot moeten we oog blijven houden voor de bestuurlijke weerbaarheid. Steden zijn vaak – zij het onbewust en onbedoeld - facilitator van ondermijning. Hier ligt een kans om ondermijningsactiviteiten te verstoren en het liefst te voorkomen, bijvoorbeeld via de Wet Bibob. Daarbij moet ook aandacht blijven voor de veiligheid van bestuurders, politici en medewerkers die zich inzetten in de strijd tegen de ondermijning.

Wat willen we?

- Structurele aandacht en financiering voor de wijkaanpak in steden. Met de focus op een duurzame aanpak tegen ondermijning (zowel preventief als repressief).

Wat is hiervoor nodig?

- Voldoende financiële middelen voor steden om de voedingsbodem van ondermijning in de wijken effectief te bestrijden.
- Investeren in een goede informatiepositie waarbij aard en omvang beter inzichtelijk wordt gemaakt. De citydeal 'Zicht op ondermijning' is een goed voorbeeld en verdient verdere ondersteuning om dit in de praktijk te brengen.
- Mogelijkheden om gegevens uit te wisselen ten behoeve van de bestuurlijke aanpak, onder andere via de Wet Bibob.

Aan de slag voor het klimaat

Waarom is dit van belang?

Steden zijn aanjagers van de transitie naar een duurzaam Nederland. Om te beginnen vanuit hun organiserende rol om wijken van het gas af te laten gaan en door het werken aan bewustwording, draagvlak en oplossingen voor bewoners. Steden maken regionale energiestrategieën, ontwikkelen warmteplannen en bieden ruimte voor duurzame energie- en warmtebronnen. Ze stimuleren bedrijven over te gaan op een duurzame en circulaire bedrijfsvoering en geven daarin zelf het goede voorbeeld. Kortom: zonder onze steden geen energietransitie.

Tenminste, als er ook voldoende menskracht voor beschikbaar is. Om de doelstellingen uit het klimaatakkoord voor verduurzaming van de gebouwde omgeving te halen, moeten de G40-steden ieder jaar gemiddeld 70.000 woningen aardgasvrij maken, nog afgezien van andere opdrachten zoals de RESsen en de warmtetransitie. Met de huidige capaciteit en middelen is dat volstrekt niet realistisch.

Wat willen we?

- Voldoende menskracht in kunnen zetten om onze taken uit het klimaatakkoord uit te voeren; onder andere tempo te kunnen maken met aardgasvrije wijken, de RESsen en de warmtetransitie.
- Wet- en regelgeving die verduurzaming bevordert in plaats van bemoeilijkt.
- Een voor alle partijen financieel haalbare en voor onze inwoners betaalbare energietransitie.

Wat is hiervoor nodig?

- Genoeg geld voor de steden zodat zij de nodige menskracht in kunnen zetten om hun opdrachten uit het klimaatakkoord uit te voeren.
- Meer financiële ruimte voor de corporaties voor hun kerntaken, waaronder de verduurzaming van corporatiewoningen, door de verhuurderheffing af te schaffen en vrijstelling van de ATAD.
- Betaalbare vormen van gebouwgebonden financiering voor woningeigenaren.
- Een koppeling tussen energietransitie en stedelijke vernieuwing bij de uitwerking van het klimaatakkoord.
- Een 'deltaprogramma skills', voor voldoende geschoold personeel om de energietransitie uit te kunnen voeren.
- Een elektriciteitsnet dat de transitie naar warmtenetten aankan en ruimte voor gemeenten om daarbij prioriteiten te stellen.
- Een instrumentarium voor gemeenten om onrendabele toppen weg te nemen, inwoners mede-eigenaar te laten worden van nieuwe duurzame energiebronnen en infrastructuur en om leges en lokale belastingen in te kunnen zetten om lokale kosten te verdelen.
- Ruimte om binnen de Omgevingswet te experimenteren met BENG (Bijna Energieneutrale Gebouwen) en MPG (MilieuPrestatie Gebouwen) zodat we koplopers in de markt kunnen belonen en we versneld kunnen leren.
- Geen afsluitboete voor inwoners die van het gas af willen.
- Heldere veiligheidscriteria voor toepassing van batterijen, waterstof en andere nieuwe technieken in de gebouwde omgeving.

Duurzaam bereikbare steden

Waarom is dit van belang?

Om in onze steden steeds meer mensen goed te laten wonen en werken, is bereikbaarheid van groot belang. Die bereikbaarheid levert nu veel problemen op: files op de wegen nemen steeds verder toe, overvolle treinen in de spits, veel te weinig stallingsplaatsen voor fietsen op stations en zelfs fietsfiles in de steden zijn geen uitzondering. Nieuwbouwlocaties liggen vaak in de stad en moeten goed toegankelijk en bereikbaar zijn. Goede verbindingen tussen stad en regio zijn cruciaal voor grote dagelijkse vervoersstromen als woon-werkverkeer. Daarnaast bieden ze veel kansen om mobiliteit te verduurzamen, bijvoorbeeld met snelfietsroutes en emissieloos openbaar vervoer.

Wat willen we?

- Investerings in mobiliteit om de groei op te vangen en binnenstedelijke ontwikkellocaties goed bereikbaar te maken.
- Een toekomstbestendig, flexibel, duurzaam mobiliteitsnetwerk, waarvoor het Rijk de voorwaarden schept. Het deltaplan 2030 van de Mobiliteitsalliantie is hierbij een inspiratiebron.

Wat is hiervoor nodig?

- Investeren in OV-knooppunten in onze steden, waar trein, fiets en bus samenkomen. Zo kunnen we de groei opvangen en binnenstedelijke locaties bereikbaar maken en houden.
- Stimuleringsmaatregelen voor duurzame, passende en flexibele mobiliteit, zoals hubs, deelmobiliteit en emissieloze voertuigen.
- Speciale aandacht voor bereikbaarheid op het niveau van de stedelijke regio, in het bijzonder met openbaar vervoer en snelfietsroutes.
- Goede aansluitingen vanuit steden op het internationale spoornetwerk als alternatief voor vluchten voor de korte en middellange afstand.

Smart Cities

Waarom is dit van belang?

Technologisering en digitalisering worden steeds bepalender in ons leven. Daarbij is goed samenwerken via de digitale weg essentieel. Dit moet veilig, inclusief en op een ethisch verantwoorde manier in de zich snel ontwikkelende digitale samenleving. Zeker in deze periode van de covid-19 crisis worden het belang en de urgentie hiervan erg duidelijk.

Mensen kunnen tegenwoordig makkelijk contact met elkaar maken via allerlei online platforms. Om bijvoorbeeld samen te werken en elkaar te helpen in tijden van nood. Daarbij komt er steeds meer data beschikbaar, ook van de stedelijke leefomgeving, die steeds sneller kan worden geanalyseerd. Dit alles maakt het steeds makkelijker om met elkaar samen te werken: van burgers en bedrijven en overheid lokaal tot nationaal tot internationaal.

En de ontwikkelingen op dit gebied gaan razendsnel. Daarbij moeten we anticiperen op toekomstige ontwikkelingen om als overheid niet achter de feiten aan te lopen. Het gaat erom in deze tijd de kansen te benutten die zich voordoen en de economische ontwikkeling te stimuleren.

We zien nu, dat de positieve impact op stedelijke- en maatschappelijke opgaven achter blijft. Dit komt omdat gemeenten en andere overheden elkaar nog te weinig weten te vinden om kennis uit te wisselen of samen te werken aan een thema. Of dat randvoorwaarden, zoals standaarden en data-principes, ontbreken of nog niet op het netvlies staan. En soms heeft een project zich in een gemeente bewezen en zijn schaalvoordelen in zicht, maar ontbreekt het aan een organisatie die het vereiste 'heavy-lifting' wil doen.

Nieuwe technologische ontwikkelingen en digitalisering bieden ook veel mogelijkheden om vraagstukken op het gebied van klimaat, mobiliteit, gezondheid en participatie op een nieuwe manier aan te pakken. Als 'slimme steden' werken we hierin samen. Smart cities pur sang. Daarmee is dit thema een belangrijke strategische ontwikkeling voor de G40.

Velen zijn zich echter niet bewust van de digitalisering in de wereld om ons heen en hoe ver dat inmiddels rijkt. Wat betekent deze digitalisering voor de rol van de

overheid? Waar moeten we rekening mee houden als we besluiten nemen? Waar kan de digitalisering van meerwaarde zijn? En welke ethische vraagstukken spelen daarbij? Willen we wat kan?

Wat willen we?

Veilige, inclusieve en ethisch verantwoorde technologische- en digitale oplossingen moeten de stedelijke- en maatschappelijke opgaven ondersteunen. En daarmee bijdragen aan de verbetering van de kwaliteit van leven in de steden. Steden waarin iedereen kan meedoen, ook de minder digitaal vaardigen. En ook om de economische stabiliteit te behouden – innovatieve bedrijven beleven nu moeilijke tijden.

De constatering binnen de quadruple helix (overheden, ondernemers, onderwijs en organisaties) is dat hier mooie kansen liggen, maar er iets moet gebeuren. De G40 wil hier verandering in brengen, in samenwerking met lopende initiatieven, maar wel in handelen en niet alleen in praten. Het motto is: Samen Doen!

De afgelopen periode hebben we binnen de G40 en met samenwerkingspartners ons kennisnetwerk uitgebreid. We zoeken elkaar actief op en weten elkaar te vinden bij vraagstukken op het gebied van smart city ontwikkelingen. Daardoor zorgen we ervoor dat we niet steeds opnieuw het wiel hoeven uit te vinden. We nodigen de rijksoverheid uit om hierin actief met ons samen te werken.

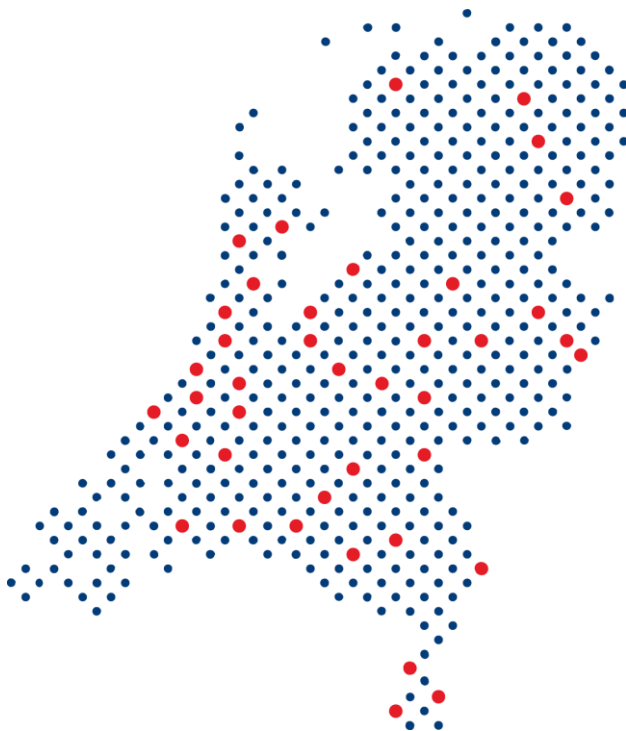
Wat is hiervoor nodig?

- Hoogwaardige en veilige digitale infrastructuur en bijbehorende financiële middelen om dit mogelijk te maken;
- Meer regie vanuit de rijksoverheid;
- Het ontwikkelen van governance voor de smart cities, waarbij G40 en rijksoverheid samenwerken;
- Ethisch verantwoorde, inclusieve en veilige technologische- en digitale oplossingen, en daarbij financiële middelen om deze te realiseren;
- Meer zicht op technologische ontwikkeling en digitalisering in de buitenruimte, bijvoorbeeld door het ontwikkelen van een nationaal sensorenregister;
- Het organiseren van het bewustwordingsproces rondom digitalisering en blijvende agendering van ethische vraagstukken;
- Meer kennisuitwisseling met en samenwerking tussen gemeenten en andere overheden, bedrijven, kennis- en onderwijsinstellingen – het bundelen van krachten;
- Meer ruimte voor ondernemers en andere partijen om te innoveren en te experimenteren ter ondersteuning van stedelijke- en maatschappelijke opgaven;
- Het organiseren van schaalvoordeel en het wegnemen van belemmeringen voor smart innovaties om deze breed toe te kunnen passen.

Enkele kernegegevens ‘Stad als motor van de economie’

<i>Indicator</i>	<i>Bron</i>
G40 steden hebben gezamenlijk 5,1 mln. inwoners, NL 17,3 mln. Bijna 30% NL inwoners woont in G40.	CBS – Statline (Regionale kerncijfers Nederland: totale bevolking op 1 januari); bewerking Platform31.
Verwachte bevolkingsgroei van 2020-2050 in G40 steden 10%, landelijk 7%.	CBS – Statline (Regionale bevolkingsprognose 2020-2050); bewerking Platform31.
Groei aantal jongeren in G40 steden 11%, gemiddeld in NL 6%.	CBS – Statline (Regionale bevolkingsprognose 2020-2050); bewerking Platform31.
Gemiddeld aantal banen per 1.000 inwoners van 15-75 jaar in G40 steden 733,1. Gemiddeld in NL 663,0	Waarstaatjegemeente.nl (Thema: bedrijvigheid en economie - economische structuur); bewerking Platform31 (indicator per stad gewogen met aantal inwoners van 15 – 75 jaar uit CBS - Statline [totale bevolking op 1 januari 2018] om het aantal banen per 1.000 inwoners van 15-75 jaar te bepalen voor gemiddeld alle G40-steden).
Groei aantal vestigingen in steden in 2015-2019 G40 18,5%, landelijk 17,1%	LISA, hét werkgelegenheidsregister van Nederland 2015-2019; bewerking Platform31 (aandeel per stad gewogen met aantal vestigingen om de toename van het aantal vestigingen te bepalen voor gemiddeld alle G40-steden).
Aandeel snelgroeiende bedrijven in G40 22%, NL 19%.	Waarstaatjegemeente.nl (Thema: bedrijvigheid en economie - economische structuur); bewerking Platform31 (aandeel per stad gewogen met aantal vestigingen uit LISA om het aandeel snelgroeiende bedrijven te bepalen voor gemiddeld alle G40-steden).
Potentiële beroepsbevolking (15 – 70 jaar) daalt in NL van 2020 tot 2050 met 3,7%, maar blijft in de G40-steden stabiel (toename van 0,1%).	CBS – Statline (Regionale bevolkingsprognose 2020-2050); bewerking Platform31.

(Opgesteld door Platform 31 op 9 maart 2020. Achterliggende analyse is beschikbaar)

Informatie over de G40-steden

De G40 is een netwerk van veertig Nederlandse steden met samen ruim 5 miljoen inwoners. Deze steden buigen zich in pijlers en themagroepen over de vele thema's en vraagstukken waarmee zij te maken hebben. Het netwerk spant zich in om daarover kennis met elkaar te delen en te ontwikkelen. Het andere belangrijke doel van het netwerk is het vragen van aandacht bij het Rijk voor de juiste randvoorwaarden waaronder de steden hun werk kunnen doen. Partnerschap is hierbij een belangrijk uitgangspunt.

Zowel in de belangenbehartiging als in de kennisuitwisseling werkt de G40 samen met andere organisaties, zoals de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), de G4, M50, P10 en Platform31, dé kennispartner van de G40.

Meer informatie over de G40, onder andere over de pijlers en de themagroepen, staat op www.g40stedennetwerk.nl.